

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

Bilal Şen

Öz

Konu ve Amaç: İslâm dini, toplumun en küçük birimi olan ailenin huzur ve güven içinde bir arada yaşamasının sağlanması için gerek evlenmeden önce gerek evlilik esnası ve sonrası için birtakım kurallar koymuştur. Bu kurallardan birisi de süt akrabalığı olanların birbirlerine haram olmalarıdır. Bu makalede evlendikten sonra süt kardeşi olma ihtimali olan eşlerin İslâm âlimlerine göre durumları ve bunun hukuki sonuçları ele alınacaktır. Bu çalışmanın yapılmasındaki amaç, böylesi durumlara karşı âlimlerin tutumlarını mukayeseli olarak tespit etmektir.

Yöntem: Çalışmada konu ile ilgili ayet ve hadisler ışığında İslâm âlimlerinin görüşleri mukayese yöntemi ile incelenmiştir.

Bulgular: Yıllar sonra süt kardeşi olma ihtimali olan eşlerin öncelikle durumlarını netleştirmeleri, yani ihtimali gidermeleri gerekir. Hanbeli mezhebinde bunu gidermek diğer mezheplere göre daha kolay olmasına karşın Şafî mezhebinde daha zor olduğu tespit edilmiştir. Tüm âlimlere göre de malum çiftin süt kardeşi olmalarının kesinleşmesi halinde Hanefî mezhebi âlimleri dışındakilere göre bu evliliğin batıl evlilik olduğu, Hanefî mezhebi âlimlerine göre ise fasit evlilik olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç: Süt kardeşi oldukları tahmin edilen eşlerin, öncelikle mezheplere göre tespit yöntemleriyle süt kardeşi olup olmadıklarını kesinleştirmeleri gerekir. Emzirmenin miktarı, tespiti noktasında Şafî mezhebinin daha garantici bir tutum sergilediği tespit edilmiştir. Tüm âlimlere göre de süt kardeşi oldukları tespit edilen eşlerin durumları da mezheplerin fasit-bâtıl ayırımına göre farklı sonuçlar meydana getireceği incelenmiştir. Hanefî mezhebi âlimlerinden Ebû Hanife'ye göre böyle bir akit fasittir. Diğer âlimlere göre ise bâtıdır.

Anahtar Kelimeler: Radâ, Süt Akrabalığı, Nikâh, Fasit Nikâh, Bâtıl Nikâh, Süt Mahremiyeti, Haramlık Doğuran Emme

A Comparative Evaluation of the Situation of Spouses Who Are Presumed to be Milk Siblings Years Later in Terms of Islamic Law

Abstract

Subject and Purpose: The religion of Islam has set some rules for the family, which is the smallest unit of the society, to ensure that they can live together in peace and security, before, during and after marriage. One of these rules is that those who are related by milk are forbidden to each other. In this article, according to Islamic scholars, the situation of spouses who may have milk kinship after marriage and the

İmam Hatip, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devrekani/Kastamonu, sen241120@gmail.com
Imam Hatip, Presidency of Religious Affairs, Devrekani/Kastamonu/Turkey

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.
Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Şen, Bilal. "Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi". *Mutalaa* 1/2 (Aralık 2021), 240-253.

ORC ID: orcid.org/0000-0003-0319-0105
ROR ID: <https://ror.org/007x4cq57>
DOI: doi.org/10.5281/zenodo.5811944

Geliş tarihi: 26.11.2021
Kabul tarihi: 25.12.2021

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

legal consequences of this will be discussed. The purpose of this study is to determine the attitudes of scholars towards such situations comparatively.

Method: In the study, the views of Islamic scholars in the light of the verses and hadiths related to the subject were examined by the method of comparison.

Results: Spouses who are likely to have milk kinship must clarify their situation first, that is, eliminate the possibility. Although it is easier to resolve this in the Hanbali sect than in other sects, it has been found to be more difficult in the Shafi'i sect. According to all scholars, if it is certain that the couple is milk siblings, it is understood that this marriage is a false marriage according to the scholars of the Hanafi sect and that it is a vicious marriage according to the scholars of the Hanafi sect.

Conclusions: Spouses who are presumed to be milk siblings must confirm whether they are milk siblings by means of identification methods according to sects first. It has been determined that the Shafi'i sect exhibits a more guaranteeing attitude in terms of determining the amount of breastfeeding. According to all scholars, the situation of spouses who are determined to be milk siblings would have different results according to the division of sects. According to Abu Hanifa, one of the scholars of the Hanafi school, such a contract is vicious. According to other scholars, it is false.

Keywords: *Milk kinship, Breast-feeding, Wedding, Vicious Wedding, Invalid Wedding, Privacy, Milk kinship Privacy, Haram Procreation Sucking*

Giriş

Dinimiz İslâm'a göre çocuk, bir kadının sütünü emiyorsa o çocuk ile kadının akrabaları arasında süt akrabalığı vuku bulur; nesep yoluyla olan hükümler süt akrabaları arasında da meydana gelir. Hz. Peygamber (s.a.v)'in "*nesep yoluyla haram olanlar, süt yoluyla da haram olur*"¹ hadisi nesep yoluyla meydana gelen mahremiyetin süt yoluyla da olduğunu göstermektedir. Süt emerek mahremiyetin oluşması sadece İslâm'a mahsustur. Roma Hukuku başta olmak üzere hiçbir beşerî hukuk sisteminde süt akrabalığı mevcut değildir. Türk Medeni Kanunu'nun kabul edildiği ilk zamanlarda süt akrabalarının evlenmesini yasaklayan madde vardı. Fakat yürürlüğe girmeden bu yasak hükmü kanundan çıkarılmıştır.² Esra Özdemir "İslam âlimlerinin kahir ekseriyetince annenin, çocuğunu emzirmesi en güzeldir." Tespitinde bulunmuştur.³ Ancak bazı durumlarda başka bir kadından süt alma ihtiyacı doğabilmektedir. Böylesi bir durumda ileriki yıllarda olası problemlerin önüne geçebilmek için öz anne dışında emzirilen çocukların, emzirmeye dair şahit bulundurmaları veya bir çeşit delillendirmeleri daha uygun düşecektir. Özellikle süt akrabalığı konusunda birçok bilimsel çalışma mevcuttur.⁴ Bu çalışmanın

¹ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fi Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh* (Mısır: Dârü'l-'addi'l-cedid, 2002) Şehâdet, 7, Nikâh, 27, 117, Humus, 4; Ebü'l-Hüseyn b. el-Haccac Müslim, *el-Câmiu's-Sahîh* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2000), Radâ, 1, 2, 9, 12; Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, nşr. İzzet Ubeyd ed-De'as ve Adil es-Seyyid (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1997), Nikâh, 6; Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni İbn Mâce, *es-Sünen*, nşr. Muhammed Nâsiru'd-Din el-Elbânî (Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, ts.), Nikâh, 34.

² Abdullah Çolak, *İslâm Aile Hukuku* (İstanbul: Ensar Yayınları, ts.), 80; Orhan Çeker, *İslam Hukukunda Akidler* (Konya: Tekin Kitapevi, 2014), 253. *Hukuk-ı Aile Kararnamesi*, mad. 26, 32; TMK. Md. 92, 112 (Osmanlıca ilk baskı) 1926

³ Esra Özdemir, "İslam'da Süt Akrabalığı ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi", *İlahiyat* 2 (29 Haziran 2019), 1.

⁴ Detaylı bilgi için bkz. Orhan Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", *İslam Hukuk Araştırmaları Dergisi* 34 (2009); H. Murat Kumbasar, "Süt akrabalığı", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (30 Aralık 2001); Mehmet Aziz Yaşar, "Şafiî Hukuk Düşüncesinde Annenin Süt Emzirme Yükümlülüğü ve Sütannelik Uygulaması", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2018); Özdemir, "İslam'da Süt Akrabalığı İle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi".

diğerlerinden farkı, evli çiftlerin yıllar sonra süt kardeşi olma durumuyla ilgili âlimlerin görüşlerini mukayese metoduyla ele almasıdır.

Beklenmedik durumlarda umulmadık ihtimaller, insan hayatına tesir edebilmektedir. Böylesi bir durumda kişi, işine yarayabilecek her türlü bilgiye ihtiyaç duyar. İki evli çiftin evlendikten sonra süt kardeşi olma ihtimali de hiç şüphesiz bu beklenmedik durumların en kötülerinden birisidir. Böylesi bir durumda kişi, işine yarayabilecek her türlü bilgiye ihtiyaç duyar. Bir şekilde süt kardeşi oldukları kesinleştikten sonra gerek kadınların gerekse çocukların en az derecede etkilenmeleri için yollar aranacaktır.

İki evli çiftin olası süt kardeşi olma ihtimalinde yapılması gereken ilk şey öncelikle durumu ihtimalden çıkarıp kesinliğe çıkarmak olacaktır. Bu ihtimali gidermek için İslam Hukuku düşünürleri, ilgili ayet ve hadislerden yola çıkarak belli metotları ileri sürmüşlerdir. Özellikle Şafî ve Hanbelî âlimlerimiz emme miktarının beş ayrı emme ile ve bu her emmenin doyuracak nitelikte olmasını şart koşarak evliliği kurtarma ihtimali bırakırken,⁵ Hanefî ve Mâlikî âlimlerimiz az olsun çok olsun emme ile haramlığın olacağını şart koşarak ihtiyat ilkesini öne çıkarmışlardır.⁶ Tüm mezheplere göre süt kardeşi oldukları kesinleşenlerin durumları; fasit nikâh, bâtil nikâh olup olmamalarına göre değişkenlik arz edecektir. Bu çalışmada İslâm âlimlerinin, konu ile ilgili metotları ele alınacak ve olası durumlarda ne gibi hakların vuku bulacağı da incelenecektir. Böylesi bir durumla karşılaşanların mezheplere göre fetvalarının toplandığı bir çalışmanın olmaması, bizi böyle bir makale yazmaya teşvik etmiştir.

Konu işlenirken öncelikle süt akrabalığı olan “Radâ” konusu ele alınacaktır. Daha için “Fasit Nikâh” ve “Bâtil Nikâh” konuları anlatılıp akabinde ayrı bir başlıkta mezheplerin görüşleri verilecektir.

1. Radâ' (الرضاع)

ع-رض-ع harflerinden oluşan الرضاع sözlükte, “süt kardeşliği,⁷ süt emmek, emzirmek”⁸ anlamlarına gelmektedir. Istilahta ise “bir kadının sütünün emzirme yoluyla ya da başka bir şekilde içilip yutulması”⁹ demektir.

Sürekli evlenme engellerinden biri olan radâ,¹⁰ Kur’ân-ı Kerim’de “*analarınız, süt kız kardeşleriniz... size haram kılındı*”¹¹, “*anneler de emzirmeyi tamamlamak isteyen*

⁵ Muvaffakuddin Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğnî*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî (Riyad: Dârü'l Alemlî Kütüb, 1997), 11/309; Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs eş-Şâfiî, *el-Üm*, thk. Rufat Fevzi Abdülmuttalip (Dârü'l-Vefâ, 2011), 5/29; Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ahmed el-Kurtubî İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, thk. Abdülmecid Tam'a Halebî (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1997), 3/30.

⁶ Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1989), 5/134; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 3/29; İbn Hacer Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhî Sahîhi'l-Buhârî*, nşr. Abdurrahman b. Nâsır el-Berrâk (Riyâd: Dârü'l-ma'rife, 2015), 9/146; Mehmet Selim Aslan, *İslam Âile Hukuku* (Bursa: Emin Yayınları, 2015), 37; Çeker, *İslam Hukukunda Akidler*, 349.

⁷ Bekir Topaloğlu - Hayrettin Karaman, *Arapça Türkçe Yeni Kâmus* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2009), "Rada", 141.

⁸ Osman Kaşıkçı, “Radâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 15 Mayıs 2021).

⁹ Çeker, *İslam Hukukunda Akidler*, 150, 194; Aslan, *İslam Âile Hukuku*, 150.

¹⁰ Çeker, *İslam Hukukunda Akidler*, 194; Aslan, *İslam Âile Hukuku*, 150.

¹¹ *Kur’ân-ı Kerim ve Renkli Kelime Meâli*, sad. Abdüsselam Tunç (İstanbul: Seda Yayınları, 2020) en-Nisâ 4/23.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

(baba) için çocuklarını iki tam yıl emzirirler..."¹² şeklinde geçmektedir. Aynı şekilde Peygamber Efendimizin "nesep yoluyla haram olanlar, süt yoluyla da haram olur"¹³ buyurduğu üzere hadislerde bu konu geçmektedir.

Kısmen temas edildiği üzere gerek Kur'ân-ı Kerim'in ilgili ayetlerinde¹⁴ gerek Peygamberimizin söz¹⁵ ve fiillerinde¹⁶ geçmesi hasebiyle emzirme sonucu oluşan bağın; evliliğe engel teşkil ettiği, ihtilafsız kabul edilen bir hükümdür.¹⁷ Fakat emzirme süresi, emzirme miktarı, emzirmenin tespiti ve emzirmenin şekli hususlarında ihtilaflar mevcuttur. Konunun daha iyi anlaşılması açısından söz konusu ihtilaf konuları, başlıklar halinde izah edilecektir.

1.1. Emzirme Süresi

Mahremiyet doğuran süt akrabalığının meydana gelmesi için emen çocuğun belirli bir yaşta olması gerekmektedir. O belirli yaştan sonra çocuk emerse mahremiyet meydana getirmez. Muayyen yaşa kadar emmesi halinde mahremiyet meydana gelir.¹⁸ Bu muayyen yaşın ne kadar olduğu âlimler arasında ihtilafli bir konudur.

Hanbelî, Şâfiî, Mâlikî mezhepleriyle Hanefiler'den İmam Ebû Yusuf (ö. 182/798), İmam Muhammed (ö. 189/805)¹⁹ Kur'ân-ı Kerim'de geçen "anneler de emzirmeyi tamamlamak isteyen (baba) için çocuklarını iki tam yıl emzirirler..."²⁰ ve "...annesi onu, zayıflık üstüne zayıflık çekerek (karnında) taşıdı. (Sütten) ayrılması da iki sene içinde olur..."²¹ ayetleri ile, "süt hısımlığı ancak iki yaş içinde emziren sütle oluşur"²² hadisini delil göstererek bu muayyen yaşın iki sene olduğu hükmüne varmışlardır.²³

Ebû Hanîfe (ö. 150/767) ise "...anası onu zahmetle (karnında) taşıdı ve onu zahmetle doğurmuştur. Hem (ana karnında) taşınması ile süttan kesilmesi, otuz aydır..."²⁴ ayetini farklı yorumlayarak emme yaşının iki buçuk (otuz ay) olduğu sonucuna varmıştır. Söz konusu ayeti Ebû Hanîfe hem hamilelik hem de süt emme sürelerini ayrı ayrı kapsadığı şeklinde yorumlamıştır.²⁵ Diğer görüşte olan imamlar ise bu ayette geçen

¹² el-Bakara 2/233.

¹³ İbn Mâce, *es-Sünen* Nikâh,34; Ebû Dâvûd, *es-Sünen* Nikâh,7.

¹⁴ el-Bakara 2/233; el-Nisa 4/23.

¹⁵ Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Nikâh, 20; Müslim, *el-Câmi'u's-Sahîh* Radâ, 2.

¹⁶ Müslim, *Sahîhu Müslim* Radâ, 11(1446); Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali Nesâî, *el-Muctebâ mine's-Sünen el-Meşhur bi Süneni'n-Nesâî* (Riyad: Beytü'l-Efkârî'd-Düveliyye, ts.) Nikâh, 50 (699).

¹⁷ Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd Mevsilî, *Kitâbü'l-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr*, thk. Halid Abdürrahman el-Akk (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 2007), 2/145; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/309; Serahsî, *Mebûsât*, 5/132; Ebû'l-Berekât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Adevî ed-Derdîr, *Akrebü'l-mesâlik 'ale's-şerhi's-sağîr*, thk. Muhammed Abdüsselam Şahin (Beyrut: Dârü'l- Kütübî'l-İlmiyye, 1995), 11, 472.

¹⁸ Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", 341-358.

¹⁹ Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", 341-358.

²⁰ el-Bakara 2/233.

²¹ Lokman 31/14.

²² Mâlik b. Enes, *el-Muvatta'*, thk. Muhammed Mustafa el-Azamî (Dârü'l İhyâ, 2014), 4/876; Ebû Bekr Ahmet b. el-Hasan b. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (Haydarâbâd: Dârü'l-Me'ârif, 1334), 7/462.

²³ Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, 5/29; Alauddin Ebû Bekr b. Mesud Kâsânî, *Bedâ'u's-sanâi' fî tertibi's-şerâi*, thk. Ali Muhammed Muavvaz ve Adil Ahmed Abdülmevcûd (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2010), 4/6; el-Kurtubî, *Bidâyetü'l-muctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, 2/31; Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/146; İbn Hümâm İmam Kemâleddîn Muhammed b. Abdolvâhid es-Sivâsî, *Fethu'l-Kadîr ale'l-Hidâye* (Lübnan: Dârü'l Fikr, 1970), 3/5; Serahsî, *Mebûsât*, 5/136; Derdîr, *Akrebü'l-mesâlik 'ale's-Şerhi's-sağîr*, 2/471.

²⁴ el-Ahkaf 46/15.

²⁵ Ebû'l-Hasan Burhânüddîn Ebû Bekr b. Abdulcelîl el-Fergânî Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî* (Darul İhya, 1990), 2/243; Mevsilî, *Kitâbü'l-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr*, 2/146.

otuz sayısının, hamilelik ve süt emmenin toplam süresi olarak yorumlamışlardır.²⁶ Hanefî âlimlerinden İmam Züfer (ö. 158/775) de otuz altı ay olarak bir müddet tespitinde bulunmuştur.²⁷

Hz. Aişe, Urve b. Zübeyr, Leys b. Sa'd, Ata' b. Ebî Rabâh, ve Zâhirîlere göre ise süt mahremiyetinin sabit olması hususunda herhangi bir yaş sınırlaması şart değildir.²⁸ Bu hükme varırken dayandıkları delil şu hadistir; "*Sehle bint Süheyl, Peygamber Efendimize gelerek daha önce evlatlığı olan Sâlim'i oğlu gibi gördüğünü fakat evlat edinmenin yasak olmasından sonra bulûğ çağını geçmiş olan Sâlim'le tek odalık bir evde beraber kalmalarının sıkıntı oluşturduğunu söylemiş, Hz. Peygamber de ona sütünden vermesini, böylece aralarında süt akrabalığı doğacağını ifade etmiştir.*"²⁹

Orhan Çeker *İslam Hukukunda Süt Akrabalığı* adlı makalesinde İmam Mâlik'in (ö. 179/795) emzirme süresinin ihtiyaten biraz daha fazla uzatılmasının daha da uygun olacağı kanaatini izhar etmiştir.³⁰

1.2. Emzirme Miktarı

Bazı âlimler, emen çocuğa verilen sütün mahremiyet doğurmasını, adet bakımından belli miktara bağlamışlardır. Şâfiî, Hanbelî mezhepleri ve Zâhirîler'den İbn Hazm'ın başını çektiği bu grup âlimlere göre doyuracak düzeyde beş ayrı emzirme sonucunda evlenme engelini meydana geleceği kabul edilir.³¹ Bir başka ifadeyle bu mezheplere göre beş defadan az emme ile mahremiyet meydana gelmez. Aynı şekilde beş ayrı emme olmasına rağmen içlerinden sadece birinde doyulmaması halinde yine mahremiyet oluşmaz. Bu görüşte olan mezheplerin konuya dair delilleri, Hz. Âişe'nin (r.a) rivayet ettiği şu hadistir: "*ilk dönemde vahyedilen şuydu; on defa emzirmek mahremiyet yapar. Daha sonra on defa emzirmek, beş defa emzirmekle neshedildi. Hz. Peygamber vefat ettiği sıralarda bunlar Kur'ân'ın bir parçası olarak okunuyordu.*"³²

Bu mezheplerin aksine Hanefî ve Mâlikî mezhepleri "*sizi emziren anneleriniz...*"³³ ayetindeki mutlak ifadeyi delil alarak, az olsun çok olsun emme ile haramlık meydana gelir, görüşünü savunmuşlardır. Yine bu mezhep âlimleri Peygamber Efendimizin "*neseben haram olanlar, sütten de haram olurlar*"³⁴ hadisini de delil haznelerine

²⁶ Şâfiî, *el-Üm*, 5/29; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi*, 4/6; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 3/2/31; Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/146; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr li'l-âcizi'l-fakîr*, 3/5; es-Serahsî, *el-Mebsût*, 5/5/136; Derdâr, *Akrebü'l-mesâlik 'ala's-Şerhi's-sağîr*, 2/471.

²⁷ Serahsî, *el-Mebsût*, 5/136.

²⁸ Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Musannef* (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1970), 7/459 no: 13885; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1982), 6/269; Esra Paçacı, *Sünnette Süt Akrabalığı ve İlgili Rivayetlerin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 115.

²⁹ Mâlik b. Enes, *Muvattaü'l-İmâm Mâlik*, Radâ, 12; Müslim, *Sahihu Müslim*, Radâ, 26-31; İbn Hazm, *el-Muhallâ* (Beyrut: Darul Fikr, 1431), 10/202; Abdullah Çolak, *İslâm Aile Hukuku* (İstanbul: Ensar Yayınları, ts.), 84.

³⁰ Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", 347.

³¹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/309; Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, 5/29; el-Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/30; İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 5/189.

³² Müslim, *Sahihu Müslim*, Radâ, 6; Ebû Dâvud, *Sünenü Ebû Dâvud*, Nikâh, 2; Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Ahmed Muhammed Şakîr (Mısır: Şirketi Mektebe, 1987), Radâ, 3; İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce*, Nikâh, 35.

³³ el-Nisa 4/23.

³⁴ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, Şehadet, 7, Nikâh, 27, 117, Humus, 4; Müslim, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Radâ, 1,2,9,12; Ebû Dâvud, *es-Sünen*, Nikâh, 6; İbn Mâce, *es-Sünen*, Nikâh, 34.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

katmışlardır.³⁵ Gerek mezkûr ayette ve gerek zikri geçen hadiste, emme yoluyla haramlık herhangi bir sayı ile sınırlanmamıştır. Bundan dolayı Hanefî ve Mâlikî mezhepleri de bu yönde hüküm vermişlerdir.

1.3. Emzirme Şekli

Süt yoluyla mahremliğin olması sadece memeden doğrudan emmeyle gerçekleşmemektedir. Emen çocuğun ağzına biberon gibi şeylerle süt dökülmesiyle de mahremiyet meydana gelir. Bir kadının sütü bir kaba konulsa, akabinde kadın ölse, kaptaki süt de çocuğa verilmiş olsa yine de mahremiyet meydana gelir. Keza bir kadının sütü bir içeceğe karıştırılıp çocuğa verilir de sütün miktarı daha baskın ise mahremiyet meydana gelir. Serahsî'nin *Mebûsût*'unda geçtiği üzere "kadın uyurken bir çocuk onun göğsünden süt emse süt akrabalığı meydana gelir."³⁶ Bu sayılan durumlar göz önüne alınca bu konuda çocuğun sütü emmesinin dikkate alındığı, emziren kadının fiiline itibar edilmediği anlaşılmaktadır.³⁷

1.4. Emzirmenin Tespiti

Radâ' konusunda mezhepler arasındaki farklı görüşlerden bir tanesi de emzirmenin tespiti hususudur. Süt hısımlığı iki şekilde sabit olur; bunlardan biri ikrar, diğeri ise şehâdetir.³⁸ İkrar, emziren kadının "ben falancayı emzirdim" demesi ile mahremiyetin sabit olmasıdır. Şehâdet ise çocuğun kadından süt emdiğine dair görenlerin tanıklığı sonucu mahremiyetin doğmasıdır.³⁹ Âlimlerin çoğunluğu; süt mahremiyetinin sabit olması için iki adil erkeğin veya bir erkek-iki kadının şahitliğinin gerektiği hususunda görüş birliğine varmışlardır. Âlimlerden bazıları ise bunun bir erkek ya da bir kadının şahitliğiyle oluşabileceğini ifade etmişlerdir.⁴⁰

Hanefî mezhebinin görüşüne göre sadece kadınların şahitliği yeterli değildir, emzirmenin şahitlik yoluyla sabit olabilmesi için bir erkek ve iki kadının şahitliği gerekmektedir. Hanefî fukahâsı; mala ilişkin davalardaki şahitlik metodunu, emzirmenin tespiti için de kullanmaktadırlar. Kur'an-ı Kerim'in "...erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutun. Eğer iki erkek bulunmazsa o takdirde güvendiğiniz şahitlerden bir erkek iki kadın gerekir. Böylece kadınlardan biri çelişkili beyanda bulunursa diğeri (doğruyu ona, dinleyenlere ve hâkime) hatırlatır (çapraz sorgulama yapılarak bir kanaate varılır).⁴¹" Ayetini delil olarak kullanmaktadırlar.⁴²

³⁵ Serahsî, *Mebûsût*, 5/134; Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/29; Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/146; Aslan, *İslam Âile Hukuku*, 37; Çeker, *İslam Hukukunda Akidler*, 349.

³⁶ Serahsî, *Mebûsût*, 5/138-140.

³⁷ Aslan, *İslam Âile Hukuku*, 39; Serahsî, *Mebûsût*, 5/138-140.

³⁸ Abdülvehhâb Hallâf, *Ahkâmü'l-ahvâlî's-şahsiyye fi's-şer'îati'l-İslamiyye* (Kuveyt: Dârü'l-Kalem, 1990), 82.

³⁹ Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", 352.

⁴⁰ Yaşar, "Şafiî Hukuk Düşüncesinde Annenin Süt Emzirme Yükümlülüğü ve Sütannelik Uygulaması", 188.

⁴¹ el-Bakara 2/282.

⁴² Şeybânî, *el-Asl*, thk. Mehmet Boynukalın (Beyrut: Daru'l İbn Hazm, 1433), 2/249, 251; Serahsî, *Mebûsût*, 5/137-138; Aslan, *İslam Âile Hukuku*, 38; Çeker, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", 353; Yaşar, "Şafiî Hukuk Düşüncesinde Annenin Süt Emzirme Yükümlülüğü ve Sütannelik Uygulaması", 188.

Mâlikî mezhebinin görüşüne göre emzirmenin tespitinde bir erkek ve bir kadının veya emzirmenin nikâh yapılmazdan önce yaygın olması şartı ile iki güvenilir kadının şahitliğini şart koşarlar.⁴³

Şâfiî fukahâsına göre ise Bakara 282. Âyette iki kadının şahitliği, bir erkeğin şahitliğine denk kabul edilmiştir. Şahitlik en az iki erkekle sabit olduğuna göre en az dört kadının şahitliği, iki erkeğin şahitliğine denk olur düşüncesi vardır: Yani bu mezhepte emzirmenin sabit olabilmesi için iki erkeğin ya da bir erkek, iki kadının veya dört kadının şahitliği şarttır.⁴⁴ Diğer mezheplere göre emzirmenin tespiti hususunda daha garantici bir tutum sergileyen Şâfiî mezhebinin kuvvetli görüşüne göre süt emmeye şahitlik etmek, haramlığın sabit olması için yeterli değildir. Şahitlerin süt emme vaktini, emme sayısını ve sütün, emen çocuğun midesine ulaştığını söylemeleri de gerekmektedir.⁴⁵

Emzirmenin tespiti hususunda en ılıman yaklaşımın, Hanbelî mezhebine ait olduğu aşikardır. Nitekim bu mezhebe göre güvenilir olduğu sürece kadın erkek fark etmeyeceği, bir şahitle de emzirmenin tespiti mümkündür. Hanbelîler bu konuyla ilgili şu hadisi delil olarak kullanmışlardır: Ukbe b. Hâris (r.a)'ın anlattığına göre, "Ukbe, Ebû İhab ibnu Aziz'in kızı (Ummu Yahyâ) ile evlenmişti. Kendisine bir kadın gelerek: "ben Ukbe'yi ve onun evlendiği kızı emzirmiştin!" dedi. Ukbe kadına: "ben senin onu (gerçekten emzirdiğini bilmiyorum. Bana daha önce söylemedin de!)" dedi. (Ebû İhab ailesine gidip sordu. Onlar da bilmediklerini söylediler). Ukbe bunun üzerine bineğine atlayarak Resulullah (s.a.s)'i görmek üzere Medine'ye gitti. Aleyhissalâtu vesselâm, "(süt kardeşi olduğunuz) söylendikten sonra nasıl beraberliğiniz devam eder? (Onu derhal bırak!)" buyurdular. Ukbe hemen hanımından ayrıldı."⁴⁶ Bu Hadis-i Şerif'te bir kadının şahitliğiyle Peygamberimizin bırakması gerektiğini söylemesi Hanbelîlerce yeterli sebep olarak görülmüştür.⁴⁷

Şu hususun da bilinmesi gerekir ki mahremiyet doğuracak emzirmenin adedindeki şüphe ya da emziren kadının kendisinden şüphe etmesi, haramlık meydana getirmez; dolayısıyla emzirenler, emzirdiklerini akıllarında iyi tutmalı ya da yazmalıdır. Bu durum, ihtiyata en uygun olanıdır.⁴⁸

Radâ' konusu, mezhepler çerçevesinde açıklandıktan sonra, konunun anlaşılması için fasit ve bâtil nikâh akitlerinin izah edilmesi yerinde olacaktır.

2. Fâsit Nikâh-Bâtil Nikâh

Evlenen çiftin evlenmelerinin haram olmaması nikâhın sıhhat şartlarındanıdır.⁴⁹ "Evlî olan çift, süt kardeşi olduklarını öğrendikten sonra nikâhlarının durumu ne olur? Sorusu, böyle bir nikâh fasit midir, bâtil midir? Böyle olan çiftte hadd cezası uygulanır

⁴³ Derdîr, *Akrebü'l-mesâlik 'ale's-Şerhi's-sağır*, 2/475; es-Sa'dî Ebu Muhammed Celâlüddin Abdullah b. Necm b. Şâs b. Nizâr el-Cüzâmî, *İkdü'l-cevâhiri's-semîne fî mezhebi âlimi'l-Medîne* (yy, ts.), 2/594.

⁴⁴ eş-Şâfiî, *el-Üm*, 5/36; Nevevî Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî, *Ravzatü't-tâlibîn*, thk. Abdu Ali Köşk (Dımaşk: Dârü'l-Feyhâ, 2012), 9/36.

⁴⁵ eş-Şâfiî, *el-Üm*, 6/94; Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî, *el-Mecmû Şerhu'l-Mühezzeb*, thk. Muhammed Necib el-Mutî (Cidde: Mektebetu'l-İrşâd, ts.), 20/260.

⁴⁶ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, Şehadad, 4, 13, 14, İlm, 26, Buyu', 3, Nikâh, 23; Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, Radâ, 4, (1151); Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, Akdiye, 18, (3603); en-Nesâî, *el-Muctebâ mine's-Sünen el-Meşhur bi Süneni'n-Nesâî* Nikâh, 57, (6, 109).

⁴⁷ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/312.

⁴⁸ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/312; Mevsilî, *Kitâbü'l-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr*, 2/149.

⁴⁹ Muhammed Emîn İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr alâ'd-Durri'l-muhtâr şerhi Tenvîri'l-ebâr* (Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, 1998), 5/157.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

mı?” gibi soruların cevap bulması için âlimler kafa yormuşlardır. Bu soruların cevaplandırılması için öncelikle böyle bir akdin fasit nikâh akdi mi yoksa bâtil nikâh akdi mi olduğu bilinmelidir. Bu konuda Hanefîler’den Ebû Hanîfe ile cumhur arasında ihtilaf mevcuttur: Ebû Hanîfe, böyle bir akit için *fasit akittir* derken cumhur *bâtil akittir* demişlerdir. O halde fasit nikâh, bâtil nikâh tanımlarını yapmanın uygun olacağını düşünmekteyiz.⁵⁰

2.1. Fasit Nikâh

Sahih bir nikahın olabilmesi için rükün, in’ikâd ve sıhhat şartlarının tam olması gerekir. Bu şartları taşıyan nikâha “aslen ve vasfen meşrû nikâh” denir.⁵¹ Bunun sonucu olarak; mehir, nafaka, miras gibi evliliğin bütün hukuki sonuçları meydana gelir.⁵² Belirlenen şartların tam olmasıyla birlikte sıhhat şartlarının tamamı veya bir kısmının eksik olması sonucu fasit nikâh meydana gelir.⁵³ Bu durumda böyle bir nikâh; aslen meşru olmakla beraber vasfen meşru değildir.⁵⁴ Örneğin; bir erkeğin, başkasının nikâhı altındaki bir hanımla nikâh kıyması fasittir. Bu nikâh aslen caizdir. Çünkü nikâhın asıl şartı olan bir erkeğin, kendi mahremi olmayan bir kadınla evlenmesi şartı burada mevcuttur. Ancak bu mahremi olmayan kadının başka bir erkeğin nikâhı altında bulunması vasfı bu nikâhın fâsid nikâha dönüşmesine sebep olmaktadır.

Şafîî, Mâlikî, Hanbelî hukukçuları nikâh akdinde fasit-bâtil ayırımına gitmezler. Hanefî hukukçuları da ibadet konularında bu ayırma gitmezken borçlar hukukunda fasit-bâtil ayırımı yaparlar. Nikâh ise nafile ibadetten üstün olduğu ve sünnet olduğu için bir yönüyle ibadet iken kendisinde icap-kabul, şahitler ve mehirin bulunması yönüyle de muâmelata benzer. Kendisinde bu iki yönü bulundurması nedeniyle Hanefî hukukçuları, nikâhta da fasit-bâtil ayırımı yapıp yapmama noktasında ihtilaf etmişlerdir. Aralarında Ebû Hanîfe’nin olduğu bir grup, nikâh akdine güvenerek bir araya gelmiş olan eşlerin mağduriyetinin önlenmesi ve doğacak çocukların babasız kalmaması nedeniyle nikâhta da fasit-bâtil ayırımına gitmişlerdir. Ebû Yusuf (ö. 182/789) ve İmam Muhammed’in de (ö. 189/805) aralarında bulunduğu diğer grup ise nikâhta böyle bir ayırma gitmezler.

Fasit nikâh akdinde, eşlerin derhal ayrılması gerekir. Şayet ayrılmazlarsa hâkim zoruyla ayrılırlar. Evliliği sürdürmeleri caiz değildir.

Böyle bir evliliğin hukuki sonuç doğurması zifafın vuku bulup bulmamasına göre değişkenlik arz eder. Eşler arasında zifaf olmamışsa bu akit hiçbir netice doğurmaz.⁵⁵ Şayet zifaf vuku bulmuşsa şu sonuçlar doğar:

a) Kadın, mehr-i misil ile kararlaştırılan mehirden az olanı hak eder.⁵⁶

b) Evlenmeden dolayı eşler arasında hürmet-i musâhere⁵⁷ meydana gelir.⁵⁸

⁵⁰ Vehbe b. Mustafa ez-Zühaylî, *el-Fıkhü'l İslâmi ve Edilletuhu* (Dımaşk: Dâru'l Fıkr, 1433), 7/109; İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr alâ'd-Durri'l-muhtâr şerhi Tenvîri'l-ebâr*, 5/157.

⁵¹ Sabri Erturhan, *Temel Fıkıh Bilgileri* (İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2018), 88.

⁵² Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-serâi*, 3/605-608.

⁵³ Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Haskefî, *ed-Dürri'l-muhtâr*, thk. Abdülmunim Halil İbrahim (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 191.

⁵⁴ Erturhan, *Temel Fıkıh Bilgileri*, 88-89.

⁵⁵ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-serâi*, 3/605-608.

⁵⁶ Zühaylî, *el-Fıkhü'l İslâmi ve Edilletuhu*, 7/110.

⁵⁷ Hurmet-i musâhere: sıhri hısımlık demektir. Detaylı bilgi için bkz. Merğînânî, *el-Hidâye*, 1/227

⁵⁸ Zühaylî, *el-Fıkhü'l İslâmi ve Edilletuhu*, 7/111.

c) Doğacak olan çocuğun baba tarafından nesebi sabit olur.⁵⁹

d) Nikâhın feshinden sonra kadın talâk iddetini bekler.⁶⁰

Şu durumunda bilinmesi gerekir ki fasit nikâh akdi yapanlara hadd cezası⁶¹ uygulanmaz; çünkü akit şüphesi mevcuttur.⁶²

2.2. Bâtil Nikâh

Hanefî mezhebinin dışındakiler nikâh konusunda fasit-bâtil ayrımı yapmayıp, fasidi de bâtila dahil ederler. Yukarıda da geçtiği üzere Ebû Hanîfe, aralarında evlenme engeli bulunanlar evlenmişse doğacak çocuğun nesebinin sabit olması için böyle bir evliliği bâtil değil fasit saymıştır.⁶³

Bâtil nikâh akdi, rükünlerinde veya in'ikâd şartlarında eksiklik bulunan nikâh akdine denir. Başka bir ifadeyle hem aslen hem vasfen meşru olmayan nikâh akdine bâtil nikâh akdi denir. Bu tür evliliğe; akıl hastasının kendi başına evlenmesi örnek verilebilir.⁶⁴ Böyle bir evlilikte tarafların hemen birbirlerinden ayrılmaları gerekir; ayrılmamaları takdirde hâkim zorla onları ayırabilir. Böylesi bir ayrılıktan dolayı kadının iddet beklemesi gerekmez. Fakat hukuk dilinde "istibrâ" denilen; bir hayız süresince beklemesi uygun olur.⁶⁵ Zifaf, vuku bulmamışsa hiçbir hukuki netice doğurmaz. Zifaf meydana gelmişse Hanefî mezhebine göre sadece hürmet-i musâhere meydana getirir; onun dışında herhangi bir hukuki netice doğurmaz.⁶⁶ Şâfiî mezhebine göre ise sıhri hısımlık dahil hiçbir sonuç meydana getirmez.⁶⁷

Böyle bir nikâh sonucu, çiftler arasında zifaf vuku bulmuşsa bu zifafın zina sayılıp sayılmayacağı; dolayısıyla zina cezasının uygulanıp uygulanmayacağı konusu da âlimler arasında ihtilâfidir. Ebû Hanîfe, nikâh şüphesi olması hasebiyle çiftlere zina cezasının uygulanmayacağı görüşündedir. Şayet böyle bir birlikteliğin haram olduğu bilinerek yapılıyorsa ta'zir cezası gerekir. Şâfiîler, Ebû Yusuf ve İmam Muhammed ise haram olduğu bilinerek yapılması halinde zina cezasının verilmesi gerektiği kanaatindedir.⁶⁸

Yukarıda mezheplere göre süt akrabalığı ve fasit-bâtil nikah akdini açıkladıktan sonra asıl konunun izahı sadedinde yıllar sonra süt kardeşi olma ihtimali olan evli çiftlerin durumlarının fıkhi hükmünü açıklayabiliriz.

3. Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Durumu

3.1. Hanefî Mezhebi

Hanefî hukukçuları, borçlar hukukunda fasit-bâtil ayrımına gittikleri gibi nikâh akdinde de "icap-kabul, şahitler ve mehir" gibi muamelâta benzer konuların bulunması nedeniyle fasit-bâtil ayrımı yaparak ibadet yönü olan nikâhi diğer akitlere

⁵⁹ İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr alâ'd-Durri'l-muhtâr şerhi Tenvîri'l-ebşâr*, 4/205.

⁶⁰ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi*, 3/615.

⁶¹ Zina için olan hadd cezası.

⁶² Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi*, 3/615,617; Aslan, *İslâm Âile Hukuku*, 104.

⁶³ İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr alâ'd-Durri'l-muhtâr şerhi Tenvîri'l-ebşâr*, 4/202.

⁶⁴ Erturhan, *Temel Fıkıh Bilgileri*, 89.

⁶⁵ Hamdi Dödüren, *Delilleriyle Aile İlmihali* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2009), 207.

⁶⁶ Hallâf, *Ahkâmü'l-ahvâlî's-şahsiyye fi's-şeriatî'l-İslamiyye*, 39.

⁶⁷ Muhammed Düsûkî, *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi'l-mezhebi's-Şafiî* (Kahire: Dârü's-Selâm, 2011), 63.

⁶⁸ Bedreddîn Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed Aynî, *el-Binâye fi Şerhi'l-Hidâye* (Beyrut: Darul Fikr, 1990), 6/252-254; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr li'l-âcizi'l-fakîr*, 5/246.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

benzetmişlerdir. Hanefî hukukçularından Ebû Hanîfe, nikâh akdine güvenerek bir araya gelmiş olan eşlerin mağduriyetinin önlenmesi ve doğacak çocukların babasız kalmaması sebebiyle nikâhta da fasit-bâtıl ayrımına gitmiştir. Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'in de aralarında bulunduğu diğer grup ise nikâhta böyle bir ayrım yapmaz.

Hanefî mezhebine göre evli çiftler aynı anneden iki buçuk yaşına kadar,⁶⁹ bir kere dahi olsa süt emmişlerse⁷⁰ ve bu süt emme; ikrar ya da iki erkek veya bir erkek-iki kadının şahitliğiyle sabit olunca⁷¹ nikâhları fasit olur. Yukarıda anlatıldığı üzere bu görüş Ebû Hanîfe'ye göredir.⁷² İmam Muhammed ve Ebû Yusuf'a göreyse bu durumda nikâhları bâtil olur. Böyle bir durumda tarafların derhal ayrılmaları gerekir. Ayrılmaları halinde zifaf vuku bulmamış ise hiçbir hukuki sonuç doğurmaz. Şayet zifaf vuku bulmuşsa Ebû Hanîfe'ye göre şu sonuçlar doğar;

a) Kadın mehri misil ile kararlaştırılan mehirden az olanı hak eder.

b) Doğacak çocuğun nesebi babaya ait olur.

c) Eşler arasında sıhri hısımlık gerçekleşir.

d.) Kadın talak iddeti bekler.⁷³

İmam Muhammed ve Ebû Yusuf'a göre bu ayrılık sonunda herhangi bir hukuki sonuç olmaz. Aynı şekilde Ebû Hanîfe'ye göre de zifaf olsa bile zina cezası uygulanmaz. İmam Muhammed ve Ebû Yusuf'a göre bilerek olmuşsa hadd gerekir.⁷⁴

3.2. Şâfiî Mezhebi

Şâfiî mezhebi, nikâh akdinde fasit-bâtıl ayrımını yapmamıştır. Fasidi de bâtilin içerisinde değerlendirmişlerdir. Rükünlerinde veya in'ikâd şartlarında eksiklik bulunan nikâh akdine bâtil nikâh akdi denir.

Hiç şüphesiz süt kardeşi olma ihtimali olan evli çiftlerin evliliğinin sorunsuz devam etmesi için en avantajlı mezheplerden bir tanesi, Şâfiî mezhebidir. Hanefî mezhebinin aksine Şâfiî mezhebinde iki yaşının yukarısında emilen süt mahremiyet doğurmaz.⁷⁵ Emme miktarı olarak beş tam emmenin ayrı ayrı olması gerekmektedir.⁷⁶ Bu yönüyle hem Hanefî mezhebinden hem de Mâlikî mezhebenden farklıdır. Emmenin tespiti hususunda en az adil iki erkeğin veya bir adil erkek-iki kadının ya da dört kadının şahit olması gerekir.⁷⁷ Şahitlerin süt emme vaktini, emme sayısını ve sütün çocuğun midesine ulaştığını da söylemeleri gerekir.⁷⁸ Bunların hepsinin olması halinde, böyle bir evlilik bâtildir ve hiçbir hukuki sonuç doğurmaz.⁷⁹ Böyle bir evlilikte tarafların

⁶⁹ Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, 2/1, 2/243; Mevsilî, *Kitâbü'l-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr*, 2/146.

⁷⁰ Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/149; Serahsî, *Mebûsût*, 5/134.

⁷¹ Şeybânî, *el-Asl*, 2/249-251; Serahsî, *el-Mebûsût*, 5/137-138.

⁷² Haskefî, *ed-Dürri'l-muhtâr*, 119.

⁷³ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi*, 3/615; Zühaylî, *el-Fikhü'l İslâmî ve Edilletuhu*, 7/111; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr alâ'd-Durri'l-muhtâr şerhi Tenviri'l-ebşâr*, 4/205; Aslan, *İslam Aile Hukuku*, 104.

⁷⁴ Aynî, *el-Binâye fi Şerhi'l-Hidâye*, 6/252-254; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr li'l-âcizi'l-fakîr*, 5/246.

⁷⁵ Şâfiî, *el-Üm*, 5/29; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi*, 4/6.

⁷⁶ Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, 5/29; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/309; Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/30.

⁷⁷ Şâfiî, *el-Üm*, 5/36; Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî, *Ravzatü't-tâlibîn*, 9/36.

⁷⁸ Nevevî, *el-Mecmû Şerhu'l-Mühezzeb*, 20/260; Şâfiî, *el-Üm*, 6/94.

⁷⁹ Düsükî, *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi'l-mezhebi's-Şâfiî*, 63.

hemen ayrılmaları gerekir. Ayrılmamaları halinde hâkim onları zorla ayırabilir. Böylesi bir ayrılıktan dolayı kadının iddet beklemesi gerekmez. Fakat hukuk dilinde “istibrâ” denen; bir hayız süresince beklemesi uygun olur. Yine böylesi bir ayrılıktan dolayı eşler arasında miras cereyan etmez. Sıhri hısımlık da meydana gelmez.⁸⁰ Böyle bir evlilikte zifaf olmamışsa herhangi bir ceza verilmez ancak zifaf vuku bulmuşsa Şâfiî mezhebine göre iki durum aranır; haram olduğu bilinmeden yapılırsa herhangi bir ceza gerekmez ancak haram olduğu bilinerek zifafa girilirse zina cezası uygulanır.⁸¹

3.3. Mâlikî Mezhebi

Mâlikî mezhebi bazı konularda Hanefî mezhebine, bazı durumlarda ise Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine daha yakın bir tutum sergilemektedir. Özellikle emzirmenin tespitinde kadınların şahitliği meselesinde; diğer mezheplerden farklı fetva vermesi, yer yer diğer mezheplerden ayrı tutum sergilediklerini de göstermektedir.

Mâlikî mezhebi, emzirme süresi konusunda Şâfiî ve Hanbelî mezhebiyle yakın görüştedir. Şu kadar var ki ihtiyaten iki yaşından biraz fazlasının da mahremiyet doğurmasının iyi olacağı kanaati de vardır.⁸² Emzirmenin miktarı hususunda ise Hanefî mezhebiyle aynı görüştedir; yani az olsun çok olsun bir kere dahi içilen sütle süt akrabalığı meydana gelir.⁸³ Emzirmenin tespitine gelince adil bir erkek ve bir kadının veya emzirmenin nikâhtan önce yaygın olduğunun bilindiği durumlarda iki güvenilir kadının şahitliğinin mahremiyet doğuracağı içtihadı vardır.⁸⁴

Mâlikî mezhebinde bu şekilde yapılan tespit sonucu, eşlerin süt kardeşi oldukları kesinleşirse akitleri bâtil olur; hiçbir hukuki netice doğurmaz, Şâfiî mezhebinde olan durumlar bu mezhepte de geçerlilik kazanır.

3.4. Hanbelî Mezhebi

Hanbelî mezhebi, genellikle Şâfiî ve Malikî mezhebiyle aynı yönde fetvalar vermekle beraber bazı durumlarda Şâfiî, bazı durumlarda da Malikî mezhebinin görüşlerine benzer görüş ileri sürmüşlerdir. Ancak Hanbelî mezhebi, bazı durumlarda da kendine özgün fetvalar verdiği gözlemlenmiştir.

Hanbelî mezhebi, emzirme süresi hususunda Şâfiî ve Mâlikî mezhepleriyle aynı görüştedir; yani iki yaşına kadar çocuk, süt emmiş ise süt akrabalığı meydana gelir. İki yaşından yukarısında ise mahremiyet meydana gelmez.⁸⁵ Emzirme miktarı hususunda Şâfiî mezhebiyle hemfikirdir. Bu mezhebe göre de en az beş doyumluk emme, mahremiyetin doğması için yeterli olmaktadır.⁸⁶ Emzirmenin tespitine gelince

⁸⁰ Döndüren, *Delilleriyle Aile İlmihali*, 207.

⁸¹ Aynî, *el-Binâye fî Şerhi'l-Hidâye*, 6/252-254; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr li'l-âcizi'l-fakîr*, 5/246.

⁸² Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, 5/29; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fî tertibi's-şerâi*, 4/6; Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/1; Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/146.

⁸³ Serahsî, *Mabsût*, 5/134; el-Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/29; Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/146.

⁸⁴ Derdîr, *Akrebü'l-mesâlik 'ale's-Şerhi's-sağîr*, 2/475; Ebu Muhammed Celâlüddin Abdullah b. Necm b. Şâs b. Nizâr el-Cüzâmî, *İkdü'l-cevâhir's-semîne fî mezhebi âlimi'l-Medîne*, 2/594.

⁸⁵ Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/31.

⁸⁶ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11/309; Kurtubî, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*, 2/30; Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, 5/29.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

diğer mezheplerden farklı olarak güvenilir olması kaydıyla sadece bir erkek veya sadece bir kadının şahitliğini yeterli görmesi göze çarpmaktadır.⁸⁷

Hanbelî mezhebine göre de bu şartları taşıyan evli çiftlerin evlilikleri, bâtil olur; hiçbir hukuki netice doğurmaz. Bu yönüyle Şâfiî, Mâlikî mezhebiyle hemfikirdir.

Sonuç

Dinimiz İslâm, insanların hayatlarını daha düzgün yaşamaları için belli prensipler getirmiştir. Âlimler de bu prensipler üzerine i'mal-i fikir edip, sisteme oturmuş kurallar tertip etmişlerdir. Evlendikten sonra süt kardeşi olma ihtimali beliren eşlerin durumu hakkında da en ince ayrıntıların düşünülmesi bunun en bariz göstergelerinden birisidir.

Süt kardeşi olma ihtimali olan evli çiftlerin öncelikle bunu doğrulamaları gerekir. Güvenilir olması kaydıyla sadece bir erkek veya sadece bir kadının şahitliğini yeterli görmesi sebebiyle Hanbelî mezhebinde doğrulama, diğer mezheplere göre daha kolaydır. Şâfiî mezhebinde bunun çok zor olduğu tespit edilmiştir. Tüm âlimlere göre de malum çiftin süt kardeşi olmalarının kesinleşmesi halinde Hanefî mezhebi dışındakilere göre bu evliliğin bâtil evlilik olduğu, hiçbir hukuki netice doğurmayacağı anlaşılmıştır. Şayet böyle bir çiftin çocukları olacaksa veya eşlerin mağduriyetinin giderilmesi düşünülüyorsa bu durumda Hanefî mezhebi rahmettir. Hanefî mezhebine göre böyle nikâh akdi fasittir. Zifaf olmamış ise herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz. Zifaf vuku bulmuşsa kadın mehirden az olanı alır, çocuk var ise baba tarafından nesebi sabit olur, kadın talak iddeti bekler, sıhri hısımlık meydana gelir. Fasid de olsa bu tür bir durumda bu birliktelikte nikâh akdi manası olduğu dolayısıyla şüphe olduğundan hadd cezası da düşer.

Kanaatimizce süt kardeşi oldukları kesinleşen eşlerin mezheplerin rahmet yönünü dikkate alarak Hanefî mezhebinden Ebû Hanîfe'nin görüşüyle amel etmesi daha faydalı olacaktır. Ancak bunun tespiti hususunda Şâfiî mezhebinin ilgili görüşüyle amel edilmesi evliliğin kurtarılması adına daha avantajlı olduğu aşikârdır.

Mezheplerin görüşleri böyle olmasına karşın; böylesi bir durumun psikolojik bunalımlara, duygusal sorunlara yol açması kuvvetle muhtemeldir. Bu durumlara düşer olmamak için evlenecek çiftlerin birbirlerini iyice araştırmaları, soruşturmaları gerekmektedir. Şunun da belirtilmesi gerekir ki mümkün olduğu kadar ciddi bir ihtiyaç olmadıkça kadınlar arasında sırf şakalaşmak için başka çocukların emzirmemesi de daha iyi olur. Emzirmek zorunda kalanların ise bunu akıllarında tutmaları veya bir yere yazmaları, böylesi problemlerin oluşmasına engel olması açısından ihtiyata en uygun olanıdır.

⁸⁷ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11/312.

Kaynakça

- Abdürrezzâk es-San'ânî. *el-Musannef*. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1970.
- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1982.
- Askalânî, İbn Hacer Ahmed b. Âli b. Muhammed. *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. nşr. Abdurrahman b. Nâsır el-Berrâk. Riyad: Dâru'l-marife, 1. Basım, 2015.
- Aslan, Mehmet Selim. *İslam Aile Hukuku*. Bursa: Emin Yayınları, 2015.
- Aynî, Bedreddîn Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed. *el-Binâye fi Şerhi'l-Hidâye*. Beyrut: Daru'l-Fikr, 2. Basım, 1990.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. Haydarâbâd: Dârü'l-Me'ârif, 1. Basım, 1334.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fî. *el-Câmi'u's-sahîh*. Mısır: Dârü'l-ğadd el-cedid, 1. Basım, 2002.
- Çeker, Orhan. *İslam Hukukunda Akidler*. Konya: Tekin Kitapevi, 1. Basım, 2014.
- Çeker, Orhan. "İslam Hukukunda Süt Akralığı". *İslam Hukuk Araştırmaları Dergisi* 34 (2009), 341-358.
- Çolak, Abdullah. *İslâm Aile Hukuku*. İstanbul: Ensar Yayınları, 3. Basım, ts.
- Derdîr, Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Adevî, *Akrebü'l-mesâlik 'ale's-Şerhi's-sağîr*. thk. Muhammed Abdüsselam Şahin. Beyrut: Dârü'l- Kütübi'l-İlmiyye, 1995.
- Dödüren, Hamdi. *Delilleriyle Aile İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2009.
- Düsûkî, Muhammed. *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi'l-mezhebi's-Safî*. Kahire: Dârü's-Selâm, 1. Basım, 2011.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sünen*. nşr. İzzet Ubeyd ed-De'as ve Adil es-Seyyid. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1. Basım, 1997.
- Sa'dî, Ebu Muhammed Celâlüddin Abdullah b. Necm b. Şâs b. Nizâr el-Cüzâmi, *İkdü'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebi âlimi'l-Medîne*. yy, ts.
- Erturhan, Sabri. *Temel Fıkıh Bilgileri*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Hallâf, Abdülvehhâb. *Ahkâmü'l-ahvâlî's-şahsiyye fi's-şer'ati'l-İslamiyye*. Kuveyt: Dârü'l-Kalem, 2. Basım, 1990.
- Haskefî, Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed. *ed-Dürrü'l-muhtâr*. thk. Abdülmunim Halil İbrahim. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1. Basım, 2002.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn. *Reddü'l-muhtâr aled-Durri'l-muhtâr şerhi Tenvîri'l-ebşâr*. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, 1998.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Saîd. *el-Muhallâ*. 12 Cilt. Beyrut: Darul Fikr, 1431.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddin Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Makdisî. *el-Muğnâ*. thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî. 15 Cilt. Riyad: Dârü'l Alemi'l Kütüb, 1. Basım, 1997.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. nşr. Muhammed Nâsiru'd-Din el-Elbânî. Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, ts.
- İbn Rüşd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ahmed el-Kurtubî. *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-müktesid*. thk. Abdülmecid Tam'a Halebî. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1. Basım, 1997.
- İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî. *Fethu'l-Kadîr li'l-âcizi'l-fakîr*. Lübnan: Dâru'l Fikr, 1. Basım, 1970.
- Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd. *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi*. thk. Ali Muhammed Muavvaz ve Adil Ahmed Abdülmevcud. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 3. Basım, 2010.
- Kaşıkçı, Osman. "Rada". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Erişim 15 Mayıs 2021. <https://islamansiklopedisi.org.tr/rada>
- Kumbasar, H. Murat. "Süt akrabalığı". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (30 Aralık 2001), 317-332.
- Kur'an-ı Kerim ve Renkli Kelime Meâli*. Sad. Abdüsselam Tunç. İstanbul: Seda Yayınları, 2020.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'*. thk. Muhammed Mustafa el-Azamî. Dâru'l İhyâ, 1. Basım, 2014.
- Merginânî, Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî. *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. 4 Cilt. Darul İhya, 1990.
- Mevsilî, Ebü'l-Fazl Mecdüddîn Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd. *Kitâbü'l-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr*. thk. Halid Abdürrahman el-Akk. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 2007.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Hacca. *el-Câmiu's-Sahîh*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2000.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. *el-Muctebâ mine's-Sünen el-Meşhur bi Süneni'n-Nesâî*. Riyad: Beytül-Efkârî'd-Düveliyye, ts.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *el-Mecmû Şerhu'l-Mühezzeb*. thk. Muhammed Necib el-Mutî. Cidde: Mektebetü'l-İrşâd, ts.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *Ravzatü't-tâlibîn*. thk. Abdu Ali Köşk. Dımaşk: Dârü'l-Feyhâ, 2012.
- Özdemir, Esra. "İslam'da Süt Akralığı ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi". *İlahiyat* 2 (29 Haziran 2019), 15-32.

Yıllar Sonra Süt Kardeşi Oldukları Tahmin Edilen Eşlerin Durumunun İslâm Hukuku Açısından Mukayeseli Değerlendirilmesi

- Paçacı, Esra. *Sünnette Süt Akrabalığı ve İlgili Rivayetlerin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008
- Sa'dî, Ebu Muhammed Celâlüddin Abdullah b. Necm b. Şâs b. Nizâr el-Cüzâmi, *İkdü'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebi âlimi'l-Medîne*. yy, ts.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebsût*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1989.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs. *el-Üm*. thk. Rufat Fevzi Abdülmuttalip. Dârü'l-Vefâ, 4. Basım, 2011.
- Şeybânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad. *el-Asl*. thk. Mehmet Boynukalın. Beyrut: Daru İbn Hazm, 2. Basım, 1433.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre. *el-Câmi'u's-sahih*. thk. Ahmed Muhammed Şakir. Mısır: Şirketi Mektebe, 1987.
- Topaloğlu, Bekir, Hayrettin Karaman. *Radâ*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2009.
- Zühaylî, Vehbe b. Mustafa. *el-Fıkhü'l-İslâmi ve Edilletuhu*. 10 Cilt. Dımaşk: Dârü'l Fıkr, 1433.
- Yaşar, Mehmet Aziz. "Şâfiî Hukuk Düşüncesinde Annenin Süt Emzirme Yükümlülüğü ve Sütannelik Uygulaması". *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi* 9/9 (2018), 169-200.